

Verkondiging zondag 1 augustus 2010
Ds. Stefan Dijkhuizen

Lezing uit Prediker 2: 1-12 & Lucas 12: 13-21 (Naardense Vertaling):

Verkondiging:

Geliefden van onze Heer,

Ons wordt vanmorgen stevig de les gelezen door Jezus. De boodschap is overduidelijk: 'Ziet toe en waakt voor alle veelhebberij'. Of, zoals de NBV wat vriendelijker vertaalt: 'Pas op, hoed je voor iedere vorm van hebzucht'.

Nu maakt zo'n les misschien niet 1-2-3 heel veel bij ons los. Er zijn er meer geweest die ons waarschuwden voor hebzucht en rijkdom. In de Bijbel, zoals Prediker en ook de Psalmist in onze antwoordpsalm, maar ook in andere godsdiensten.

'Hebzucht', één van de zeven hoofdzonden, is nou typisch zo iets wat we natuurlijk niet van onszelf vinden, maar alleen van een ander. Met andere woorden: Deze les, die denken wij al wel te kennen.

En toch ... is het maar de vraag of het gevaar van hebzucht en 'veelhebberij', niet blijvend actueel is. En hoe je het wendt of keert, Jezus is overduidelijk als het gaat om de gevaren van rijkdom:

'Het is gemakkelijker voor een kameel', zegt hij elders, 'om door het oog van een naald te gaan dan voor een rijke het koninkrijk van God.'

Met name in het evangelie van Lucas gaat het vaak over de tegenstelling tussen rijk en arm, over rijkdom op aarde of de schatten in de hemel. Lucas laat niet voor niets Jezus' Bergrede beginnen met 'Gelukkig jullie die arm zijn, want van jullie is het koninkrijk van God.'

Hebzucht, de drang naar meer en meer, het is iets van alle tijden, en van alle mensen. Een voorbeeld uit mijn eigen leven: Ik was al de hele week bezig met deze tekst. Aan het nadenken over wat nog te zeggen over deze les.

Maar afgelopen vrijdag, toen ik 's ochtends de computer aanzette om de preek te gaan schrijven, opende ik toch nog eerst een paar e-mailberichten. Onder andere die van de Wehkamp: 'Koop nu die flatscreen-televisie!' Tsjja, toch maar eventjes kijken, want die hebben we nog niet... Of eentje van mijn mobiele telefoonprovider: 'Neem nu een nieuw abonnement en krijg dat en dat fantastisch toestel erbij!' Ja, wel mooi, en mijn oude toestel heb ik al 2 jaar...

Hebzucht is vaak veel dichterbij dan je denkt, het ligt voortdurend op de loer. Maar ook verderop, in onze wereld, is en blijft het nieuws van de dag. Het hele verhaal rondom Nina Storms, ooit Nina Brink, met haar klapper in het vergaren met de aandelen van Worldonline. We vinden het allemaal verwerpelijk, maar is er sindsdien iets veranderd?

De dekking van onze pensioenfondsen daalt. Misschien zijn die fondsen wel het beste en meest actuele evenbeeld van de grote graanschuren uit de gelijkenis die Jezus vertelt. Of mag je dat zo niet zeggen?

Ik denk aan de mensen in Griekenland. In grote wanhoop, omdat door de crisis daar velen over de kop dreigen te gaan met de hypotheek van hun tweede en soms ook derde huis. Maar kun je ze iets kwalijk nemen? We leven toch allemaal in een wereld waarin het adagio 'meer is beter', en bovenal 'groei, alsmaar groei' luidt? Bovendien is altijd makkelijk om vanuit je eigen luie stoel te oordelen. Of het nu Ice-save 'ver-van-ons-bed' is, of 'hamsteren' hier dichtbij, het gaat om u, jij en ik.

Eén ding voorop gesteld: Het gaat hier niet om de eenvoudige verheerlijking van armoede enerzijds, en de veroordeling van rijkdom anderzijds. God weet dat we veel nodig hebben om te leven, en ook Jezus veroordeelt rijkdom niet. Laat dat duidelijk zijn.

De vraag die we in ieder geval aan onszelf moeten stellen vandaag – en al is dat het enige dat we vanmorgen meenemen, en die blijft malen in ons hoofd – is de vraag of wij steeds weer bereid zijn om na te gaan waar hebzucht in ons leven is binnengeslopen. Want zichtbare hebzucht bij de buurman valt gemakkelijk te veroordelen, maar het is veel en veel moeilijker om al die onzichtbare vormen van hebzucht bij onszelf te herkennen en ook tegen te gaan. En bovendien: Zijn wij, rijk als we zijn, niet uiterst kwetsbaar? Reclamemakers weten er alles van.

Want is dan wel een goede houding?

Luisteren we naar Prediker, en in grote lijnen ook de Psalmen, zoals degene waar we net uit zongen, dan zouden we kunnen besluiten om er maar cynisch van te worden. Inderdaad: Vrolijkheid, gezwoeg, bezit en genot; het heeft allemaal geen zin. Leef maar bij de dag, geniet met mate en zeur niet als het eens wat minder gaat. 'De mens wikt, maar God beschikt.'

Als je om je heen kijkt lijkt dat vandaag de dag de dominante gedachtegang. Carpe diem, maar ondertussen komen we om in keuzevrijheid en keuzestress, en lijkt onverschilligheid onvermijdelijk het gevolg van onze welvaart. Welvaart kan ook verdoven, en ongemerkt een slaaf van wat dan ook van je maken.

Jezus wijst op een andere mogelijkheid. Een ander perspectief, dat is letterlijk: Een andere manier om naar de werkelijkheid te kijken. Voor hem gaat het er om dat je op een juiste manier kan omgaan met al je rijkdommen. Jezus spreekt over 'rijk bij God zijn'. Over het verzamelen van schatten in de hemel in plaats van op aarde. In een moderne verwoording: Waar investeer jij in?

Maar hoe maak je nu zo'n ander perspectief concreet voor ons mensen in de 21^e eeuw. Mensen, die zo vast zitten in een wereld waar alles lijkt te draaien om aardse rijkdommen?

Jezus vertelt ons een verhaal. 'Er was eens ...'

De gelijkenis van vanmorgen is het antwoord op de vraag van die onbekende man in de menigte rondom Jezus. Hij vraagt Jezus om rechtspraak in een erfeniskwestie: Laat mijn broer mij mijn deel geven!

De man heeft geen naam. Maar wat we wel van hem weten - hoe terecht zijn vraag misschien ook is - hij nogal overtuigd is van zichzelf – het gaat immers om bezit, 'van mij!' – Bovendien lijkt hij in dit sterfgeval meer bezig met geld dan met verdriet. Daarmee is hij een tijdloze man, want dit is immers familieruzie nummer één tot op de dag van vandaag.

Jezus zegt echter niet dat de man hebzuchtig is. Hij laat hem wel een andere kant op kijken. Hij voert een rijke boer ten tonele, die misschien vanuit economisch besef wel heel verantwoord handelt, maar in Gods ogen niets anders dan een dwaas is.

Nogmaals, niet de rijkdom zelf is de reden van dwaasheid, ook al spreekt Jezus zeker bij Lucas de armen meerdermalen zalig. Dwaas is het hoe de rijke boer er mee omgaat. Hij heeft er vast heel hard voor gewerkt, prima, dat moet ook volgens de Bijbel, anders beledig je je Schepper.

Maar wat we hier horen, is niets anders dan een eenzame, volledig in zichzelf gekeerde rijke stinkerd. Zes keer klinkt er 'ik'; 'Wat zal ik doen', 'Ik bouw een grotere schuur', enzovoorts. De man kan alleen maar 'ik-ken'. Van enig besef van dankbaarheid is geen sprake. Sterker nog, hij meent ook nog dat zijn ziel, door de Naardense vertaling niet wegvertaald, dat zijn ziel hiermee rust en vrede zal krijgen.

God grijpt echter in. Na zes keer 'ik' is het genoeg. 'Voor wie' zijn die schatten? Nog vannacht zal je leven je ontnomen worden. In het Grieks staat er zoiets als 'zal de lening je worden teruggevorderd'. Je ziel, een mensenleven; zie het als een lening en het is zeker niet te koop. Dat zong Psalm 49, vers 2 ook al.

Een prachtige uitwerking van de les: Waak je voor hebzucht. Zelfs al leef je in overvloed, zelfs al heb je dat allemaal eerlijk verdiend met hard werken, denk maar niet dat het daar om gaat. Dat dat rijkdom voor God is.

Wat kunnen we dan – tot slot – maar ook in positieve zin zeggen naar aanleiding van deze gelijkenis? Wat betekent dat 'rijk zijn' voor God, anno nu, voor ons onmiskenbaar rijke mensen?

Wanneer wij allemaal onder ogen durven zien waar hebzucht in ons eigen leven dreigt of zelfs bepaalt – en dat kan van alles zijn - ook hebzucht naar kennis, jaloezie, geroddel, dan kunnen we misschien ook beter bepalen wat er nu echt belangrijk is in ons leven. Wat hebben wij in ons schuurtje liggen dat ons leven is? Wat is nu van werkelijke waarde om op te slaan?

Dan blijkt ook dat rijkdom bij God, geestelijke rijkdom, of hoe je het ook noemen wil, eerder een zaak is van 'zijn' dan van 'hebben'. Eerder een 'ontvangen' dan een 'bezitten'. Rijk bij God zijn is niet heel veel weten, of de wijsheid in pacht hebben, maar weten dat jij, met je kleine, volgens menselijke maatstaven vaak maar onbenullige bestaan, toch gekend bent bij God.

Rijkdom bij God is 'de koning te rijk zijn', omdat je weet dat je Gods kind bent. Ongeacht je bezit, ongeacht je verworvenheden, je prestaties, je kennis en al die andere dingen die wij als criterium gebruiken. Rijk voor God zijn is zo in de eerste plaats een levensrichting: Zo kan het! Zo kan ik leven, met het rijk van God voor ogen, en niet anders. Om het maar eens in oude bewoording te zeggen: In alle armoede voor God staan, en toch rijk zijn.

En daarmee leest Jezus ons de les. En toch kan het een les zijn die duurt, die ook vandaag nog opgaat, die juist moet blijven klinken. Hoe de man in de gelijkenis heeft gereageerd weten we niet, evenmin de menigte. Een open verhaal dus. En daarom een verhaal, een les, ook voor ons. Het antwoord kan echter alleen maar worden gevonden als het wordt gezocht in het Koninkrijk van God.

In de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Amen.